

Мене звати Ірина Пушніш, сьогодні 22 травня 2023 року і в цьому онлайн-інтерв'ю зі мною Марина Русанова. Інтерв'ю проєкту «Переселенці з України в англійському секторі вищої освіти».

Марина, чи даєте згоду на інтерв'ю?

Так.

Добре. Розкажіть коротко про себе, будь ласка.

Ой, це не дуже легко. Мене звати Русанова Марина. Я викладач-доцент кафедри політології та правознавства Луганського національного університету. З цього починаються складності, тому що ми, звісно, були розташовані у Луганську до 2014 року. У 2014 року ми були евакуйовані до... Це невеличке місто у Луганській області під назвою Старобільськ. Бо в нас там була дуже велика (я хочу сказати департамент) факультет. Був старобільський факультет, тому була інфраструктура. І нам не треба було будувати гуртожитки або шукати лекційні аудиторії. Але у 2022 року Старобільськ теж був окупований. І зараз мій університет знаходиться у місті Полтава. Але крім цього я ще... Тому що, звісно, викладач у евакуації – це не дуже така, скажімо так, оплачувана робота, тому я знайшла ще одну роботу у місті Києві, тому що мій чоловік, він мешкав у Києві, і я знайшла, я працюю у Національному центрі Мала академія наук. Займаюсь я такою справою, не тим, чим я займалась в університеті, я займаюсь нагородженнями. Але (я потім розповім) в мене виникла ідея, тому що мені дуже подобається Мала Академія і команда, я хочу займатися дещо іншим. І до речі, той проєкт, у якому я зараз приймаю участь, і чому я приймаю участь, я гадаю, що це мені допоможе дещо іншим займатися в Україні.

Дякую. Скажіть, будь ласка, трошки більше про це нагородження. Що це таке?

Це був нагородний відділ, яким я займалась. Ми, звісно, Мала КНЕУ, може ви чули про це. Це організація, яка співпрацює зі школами по всій Україні. І мене взяли, щоб я вела базу і займалася оформлюванням документів на нагороди по всій Україні. Окрім працівників малої академії, всі, хто співпрацює з Малою академією, а це дуже багато університетів, шкіл, ліцеїв, тому що вони дійсно займаються зі школярами у рамках роботи Малої академії. Це така наукова організація, яка займається наукою зі школярами.

Ясно. Що скажіть кілька слів, яке було життя під час початку війни повномасштабної у 2022 році, коли ваш університет був біля Луганська?

Так, так, ну, як вам сказати, знаєте, ми десь, перші роки евакуації після 14-го, було дуже важко, тому що в нас не було дуже багато студентів, тому я знайшла іншу роботу, тобто навантаження було невелике. Але десь починаючи з 2018 року, я не знаю, коли саме, мій директор питав, чи може я хочу працювати на повну ставку в Малій Академії, я казала, знаєте, я не можу покинути своїх студентів. Я не знаю, де вони взяли у Старобільську, тому що це невеличке місто. Але вони були такі чудові, боже мій, це навіть як, навіть краще, ніж у Луганську. Може, тому що для них це був поміркований вибір. Вони всі були розумнички, цікавилися наукою. В нас був і книжковий клуб. Я завжди, коли приїздила, купувала якісь нові книжки у Києві, тому що в нас була своя бібліотека. Це було дуже цікаво, але і тому зараз я спілкуюся з ними, тому що ми всі на зв'язку. І мої випускники, тому що, звісно, ще з 18-го деякі з них випустилися і навчаються, до речі, у Києві, тому що деякі з них поступили в Києвомогилянку, або в аспірантури теж у Києві. І всі ми дуже цінуємо за цим життям, тому що дійсно, колеги. Це як для студентів був поміркований вибір. І для колег теж, тому що це був такий як... Я дуже не знаю. Не фан-клуб, а якась банда. Тому що ми дуже хотіли, щоб наш університет вижив. Бо, наприклад, в історичному факультеті, де я працюю, в нас дуже такі цікаві історичні традиції. В нас є археологічні розкопки, в нас є якісь студентські вечори з викладачами. Це традиції, які були багато років. І звісно, ми все це відродили і те, що зараз. Знову приходиться відроджувати на новому місці. Коли університет був переміщений в Полтаву, вже в друге? У 2022-му, улітку, рік тому.

А як навчання відбувалося до того, як він був переміщений влітку?

Навчання відбувалося очно. Там було дуже багато учнів, які приїхали до Старобільська. І всі пообростали житлом. Все це якось, ну, тому що життя триває, тому треба жити далі. Це ж час жити у гуртожитках. А у моєму випадку, я приїздила, тобто в мене було там, звісно, я казала, на роботі, тому я працювала, наприклад, у малий академії, лише на півставки, тому що я казала, що у мене є університет, я викладач, і я хочу, щоб я працювала, я не можу виконувати роботу.

Дякую. Ну і що вас змусило задуматися про переїзд в Великобританію?

Ну тому що перший тиждень я була у Києві якраз і ми там десь ховалися. Ну мій чоловік, до речі він в армії, і він дуже давно відпрацював якраз з теробороною. Він ще у 2014-му вирішив, що він не може виконувати якісь там функції... Бути менеджером у компанії. Він спортсмен, він завжди викладав східні єдиноборства. І вони з друзями розробили програму, і на той час вони тренували у Києві усіх, хто хотів пройти. Це не була тероборона, але були якісь заняття для людей, які хочуть захищати. Щось розуміти. І він... ну я його останній раз бачила 2022-го. Тепер я тікаю. Так, спілкуємось кожен день. Але в мене просто розсіяний склероз. В мене інвалідність, розсіяний склероз. І я, коли все почалось, 24-го, мене подруга забрала з дому до себе, але вона мешкає на Позняках, і там багатоповерхівки. І чоловік казав, втікайте геть від багатоповерхівок. Тому що це ж якраз біля Борисполя недалеко. Вночі бомба впала на Бучу, тому її чоловік секретар Малої академії, в неї дача якраз була біля Бучі. Вона сказала «Приїжджайте, Марина, в нас тут, і підвал, і все необхідне є, потім Марина Миколаївна через місяць якось вибралась. Тобто весь цей час ми в підвалі сиділи. Але подруга сказала мені... тому що на той час був дуже важкий трафік у Києві. В неї був якийсь знайомий, у якого був дім. Боже мій, я навіть не знала, що є такий приватний сектор у Києві, це десь біля Позняків. І ми тиждень десь жили там, тому що там теж був підвал. І всі мої друзі вже виїхали, тому що вони мешкали на Оболоні, а там якийсь час був прорив. Там були танки. Вони виїхали і орали на нас, щоб ми теж виїздили. Потім подруга вона буквально сказала все, що ми виїздимо. Ще одна наша знайома, вона жила у Гостомелі і в її город прилетіла ракета. Вона зібрала речі і ми такою невеличкою колонною, три машини, ми виїхали. Ми їхали. Звичайно, я розумію, що якщо автобусом добиралась до Львова і до Варшави, це займало лише ніч, якщо я там сідала, тому що там ще митниця. Але ми їхали п'ять діб. Був один день, коли ми... Я... Це перший раз в житті, коли я пожалкувала, що я не воджу машину. Моя подруга, вона за рулем була 25 годин. Тому що там такий був трафік, що можна було пішки йти. Така швидкість, швидкість. От ми приїхали до Варшави, тому що вирішили. У нашої колеги був знайомий, який нам надав житло. У нього була квартира у центрі Варшави. Це була квартира його матері, яка померла. І він сказав, «Вона пуста, живіть». Але ми розуміли, що це, ну, він сказав, що до травня, і я розуміла, що там якісь такі були... Я не пам'ятаю вже... Можна було жити лише декілька місяців, потім треба було щось міняти, і для господарів щось було не так. І взагалі-то я виїхала, тому що... Це є одна причина, - тому що я надіслала... документи. В той момент Мюнхенський університет пропонував щось на кшталт стипендії для тих, хто якраз займається вивченням голокосту і в цілому цієї теми. Але так сталося, що він сказав, «Так, так, у вас є стипендія, виїжджайте». Я працюю на кафедрі політології. Але потім вони мені надіслали лист, «Ви для нас не достатній історик». Вони переслали мої документи на факультет політології, і сказали: «У вас є стипендія, дочекайтесь, почекайте тиждень». Але я так і не дочекалася цієї стипендії, відповіді. Потім приїхала моя племінниця з Харкова. Вона спочатку не хотіла виїжджати, але потім в Харкові було дуже гучно, там, де мешкає моя сестра і мама, це Холодна Гора. Там танкове училище, яке вони якраз бомбили. Там детонували ці снаряди. Це був жах. І Оля нарешті виїхала, вона поселилась до мене. Ми вирішили, що поїдемо. Моя подруга зразу виїхала до Португалії. Вона така дівчина, дуже, ну... Вона турагент, дуже добре розмовляє англійською. І вона виїхала до Португалії, тому що це завжди була її улюблена країна. Вона сама спочатку знайшла декілька помешкань, де вона, власне, мешкала безкоштовно, у Лісабоні. Потім вона, ну, оскільки в неї там робота є, вона навіть оформила, якесь житло, взяла оренду на рік. А нам вона знайшла помешкання, це передмістя Лісабону. Це містечко або село під назвою Байша-Да-Баньейра. Дуже мила жіночка, Селестіна, китаянка, але вона португалка, вона нас прихистила. І ми жили в неї. Це була ще одна її квартира, вона нас прихистила. Ми в неї мешкали, і на той час ми домовлялися. Я вже подала заявку, розіслала ще заявки по декількох стипендіях, і мені прийшла якраз відповідь, що є

проект у Бірмінгемському університеті, в яку я можу приймати участь. Ми домовилися, що поки я отримую візу, поки оформляються документи, я буду мешкати в Португалії, а потім я сюди приїду.

Розкажіть про цей проект якусь інформацію. Хтось шукав собі співробітників для співпраці?

Так, так. Цей проект – це міжнародна організація, MSA, яка займається вивченням історії Голокосту. І, взагалі-то, вона розташована в Європі. Але вони підбирають працівників під проекти. І так сталося, що я взагалі-то займалася історією Великої Британії. Я хотіла займатися історією Голокосту, але мені сказали: «Ти не зможеш, не пхайся, тебе не буде в Україні».. Це було раніше, це зараз є можливість. Тому я обрала собі тему «Політика Великобританії у Палестині». Тому що є дуже багато документів, наприклад, парламентські дебати в Великобританії, які є у доступі, мемуари, газети. Все це можна знайти, і мені це було легше. І оскільки я займалася історією Великобританії, то мені запропонували якраз проект саме в Британії.

Який ваш досвід переїзду був?

Ми дуже довго оформлювали документи, тому що спочатку пропонувалось, що буде віза, але справа в тому... Майже до вересня, ми розмовляли стосовно візи. Але все ускладнилося тим, що я з племінницею. І звісно, в мене була учбова віза, то для неї не зрозуміло було, що і як відкривати. Тому в останній момент... Є така чудова жінка, На ім'я Рут, яка теж тут, я розумію, вона є модератором програми, тому що займалася технічними питаннями. Вона шукала житло, вона консультувала, як краще дістатися, всі ці нюанси. Вона запропонувала якраз цю схему для українців з України. І вона навіть зв'язалася зі своїми друзями, у яких було помешкання у Бірмінгемі, і вони якраз виступили як спонсори. Тому ми переїхали, ми, звісно, не мешкали в них. І якщо ми мешкали, то буквально перші дні, тому що був гуртожиток, коли оренда вступала у силу, це був, спочатку був вересень. Але ускладнювалось усе тим, що у Португалії я зламала лікоть. Я мала хірургічну операцію, поки там все це заживало, поки мені було потрібно. Спочатку я мала бути з початку вересня, але все це потім помінялося на початок жовтня. Якщо б ми приїхали раніше, то ми б мешкали до 10 жовтня. Коли ми приїхали, якраз у час, коли нам треба було заселятися, то ми зразу приїхали до гуртожитка.

Студентський гуртожиток при Бірмінгемі?

Він не студентський, я так розумію, це такі дома для PhD. Тому що тут всі... PhD або магістри... Ні, здається, що ми навіть всі PhD.

Зрозуміло. Ну і які у вас були очікування?

Я просто...В мене буде дуже комплементарне інтерв'ю стосовно моїх очікувань і мого перебування в університеті. Тому що, розумієте, що якщо ти завжди читав, вивчав, і ти нарешті там, де ти хотів би бути. Бірмінгемський університет - він для мене дійсно є цією вежею з циферблатом. Мені тут розповіли, що якого саме біля цього циферблату було знято фільм за Толкіном. Все це для мене як Діснейленд. Я очікувала і розуміла, що рівень викладання в університетах Англії дуже високий. Дійсно, я у захваті. Я хочу зауважити, що я тут не як студент або PhD, я тут приймаю участь у проекті. Тобто я не навчаюсь, але я все одно навчаюсь, тому що по-перше тут є безкоштовні курси для студентів, для магістрантів або PhD, які займаються написанням проектів або дисертацій. Англійська безкоштовна і це дуже цікаво, дійсно дуже цікаво. А по-друге, якраз цей модератор проекту Рут, вона домовилася і я ходила, тому що зараз закінчується семестр, почала ходити цього семестру, першого ні, ця група, група магістрантів і іноземців англійською мовою, але загальна, і я дійсно у великому захваті, тому що настільки цікавий підхід до того, як вивчати мову, коли тут (я не знаю, це якось співпало чи може спеціально для мене) ми вивчали мову, працювали над проектом стосовно... Тут же є архів свій. І цей проект, і тут же є свій архів особистих листів Невіла Чемберлена. І коли я бачила його листи до Черчилля чи листи Черчилля до нього, то в мене був дійсно шок. Я багато фотографувала. Я історик, я вперше в своєму житті тримаю в руках лист, написаний Вінстоном Черчиллем. Тому я розсилала всім: «Дивіться, дивіться! Боже ж мій, стільки писати і стільки книг Черчилля і про Черчилля, і дійсно перший раз я тримала в руках цей лист. І більш того, тут у мене

минулої середи був письмовий екзамен. Випуск у нас спочатку був. Усний екзамен, але був і письмовий. Я вийшла, спочатку, посміхалася від щастя, я сміялася. Потім я розплакалася. І потім я говорила всім, що це було так цікаво, це було так, дійсно.. Я сказала: «Давайте іще й іще, я готова працювати».

Так, добре. То як у вас із англійською зараз, як щодо вашої вимови?

Як вам сказати... Я б мала сказати, що має бути краще, але в мене є така проблема (я казала вам), що я не спілкуюся кожен день з жовтня. Мені здавалося, коли я з цією Рут поспілкувалася, я сказала їй: «Знаєте, тут за три місяці перебування в Англії, мені здається, що я забула англійську, а не розвинула її якось. Але я розумію, що я виправляю помилки, я тут завела декількох знайомих, і я розумію, що треба спілкуватися, набувати знань, на каву ходити, на зустрічі, щоб дійсно працювати над своєю англійською.

Що передбачає ваша робота зараз?

Я приймаю проєкт, який досліджує рівень антисемітизму серед мігрантів з Європи. Я розуміла, що в мене недосконала англійська, і тут я робила огляд літератури. А ще тут було інтерв'ю, але я не розуміюся в цьому. Хоча зараз я жалкую, що не приймала участь і казала: «Я не вмію цього, але можна я подивлюся, хоча б пасивно якось прийму участь». Тому я вчитала, що є дослідження стосовно рівня працівників у соціальних мережах. І, до речі, якраз дослідження, яке пояснювало метод, як досліджувати Твіттер. І тому я вивчила це і намагалася це зробити. Я зробила дещо, отримала результати. І, до речі, у нас буде конференція у липні, якраз у Ноттінгемі, конференція MSA з 3-го по 7 липня. Ми будемо приймати участь, якраз от команда, будемо приймати участь із результатами цього дослідження. І ще у Малої академії я попросила нашого директора, що хочу займатися такими напрямками як Holocaust Education. Тому що дійсно в Англії це одна з таких дуже розвинутих сфер освіти, а в Україні вони є, але не на рівні всієї країни. В Малій Академії є кримсько-татарські студії. Тому я спитала директора, чи можу я зробити щось на зразок цього, тому що дійсно, я тут проходжу курси стосовно цього, тому що тут є Holocaust Trust Education, або Centre for Holocaust Education, і в них є відкриті лекції, вони їх читають, я б то записувала усі ці лекції. Дійсно я хотіла зробити це і спочатку я навіть мала працювати над цим продовженням проєкту. Спочатку це було з лютого, але тут єдине зауваження, тут так довго затверджуються ці проєкти. Потім це відклалося на квітень. І зараз його лише затвердили, і я починаю з 1 червня офіційно працювати 5 годин на тиждень над цим проєктом. Мені навіть надали помічників. Це студенти, які будуть проходити практику на цьому проєкті. Це будуть дівчатка, які будуть мені допомагати.

А у вас є якийсь ментор?

Звісно, є професор, який очолює цей проєкт. Саме вона вибрала і запропонувала мені. Професор Ферра Джонс займається цим проєктом.

Зрозуміло. Наскільки ваш досвід роботи в університеті у Бірмінгемі виправдав ваші очікування? Вони були дуже оптимістичні, правда?

Так, оптимістичні. Виправдав на всі. Я, може, дещо інше уявляла своє перебування тут, тому що я розумію, що всі заняті своїми справами. І вони всі допомагають, вони всі «хоч до серця прикладай», я вам казала. Наприклад, вони кажуть. Всі підійшли, всі спитали, як і що, казали «Заходь, мій кабінет такий-то, заходь на каву». Але мені так не звично, по-перше, я відчуваю різницю, нестачу знання англійської мови. І може саме тому, що я очікувала, що більше буду спілкуватися. Все таки більше я працюю з документами, з Твіттером, більше це. Але я дуже вдячна, тому що вони побачили, що я не знаю досконало англійську мову. Коли ще на інтерв'ю, коли ми почали спілкуватися, коли була оформлення цього проєкту, було все зрозуміло, але все одно вони, не зважаючи на це, дали мені оцей проєкт.

Які можливості ви бачили і дотепер бачите в вашій роботі?

Я казала, що тут у мене був такий період, тому що моя... Previous fellowship. Ну, скінчилася на початку січня. І гроші я отримала в кінці листопада. Я деякий час все, що мені далось за якимось заощадити. Я не дуже розуміла, як мені платити за гуртожиток. Тому що я плачу за гуртожиток. Був такий момент, що тут всі заощадження свої витратила. Але я розуміла, що це така чудова можливість, тому що дійсно я хочу займатися цим Holocaust Education. І мені запропонували допомогу. Навіть проєкт спочатку цього не передбачав. Тобто потім Сара така «Ой, а от, давайте ми зробимо так, що це буде продовження цього проєкту. Якраз ми обидві за висновками, які в нас є стосовно дослідження антисемітизму зробимо продовження цього проєкту. Якщо є тема антисемітизму, то давайте зробимо програму, яка буде навчати школярів». Якраз це Holocaust Education. Це чудова можливість, і я дуже вдячна за це.

І це тимчасовий контракт у вас так?

Так, так.

А поки є, то дуже добре. А які проблеми бачите на своєму шляху? І також як ви починали інтегруватися на новому місці?

Ну, по-перше, я все-таки займаюся тим, чим я ніколи не займалася. Це дещо інше, дуже інше. Тому що вивчати Твіттер. Тут я поки зрозуміла, як і що працює. Я усіх своїх знайомих, які працюють у сфері IT, дуже замучила. Дійсно, це складно, але й цікаво. Я розуміла, що складно, що я не дуже добре розумію, що буде з моїм університетом. Тому я маю подумати про себе, про майбутнє життя. Дійсно, я хочу займатися цим. І це теж складно, тому що я розумію, що тут свої стандарти для створення навчальних програм. Тобто я займалася в Україні зовсім іншою діяльністю. І це складно, і мені дещо лячно, тому що я відчуваю, що це відповідальність. Але це дійсно можливість, і я хочу нею скористатись.

А як відносно публікації? Чи повинні ви брати участь в якомусь співавторстві?

Так, так, так. За результатами конференції, результатами дослідження, звісно, буде публікація.

А відносно проблем, які ви бачите на шляху, може є ще щось таке необов'язково в університеті, пов'язане з вашою роботою, а щось загальніше, що, ви також бачите, впливає на плавність вашої роботи.

Єдине, що мене дуже бентежить, дійсно, це те, що я дуже багато плачу за свій гуртожиток. Це єдина проблема, ціна. Я розумію, що навіть зараз я не в змозі переїхати. По-перше, мені важко, тому що я казала, що у мене розсіяний склероз, і в мене під час війни він загострився. Я стала більше кульгати, тому я не хочу жити далеко від університету. А це, звісно, якраз... тому, мабуть, що воно стільки коштує. І я розумію, що... Ну, поки ще я не дуже розумію свої статки. Тому що, дійсно, я не буду дуже багато отримувати грошей за це. І тут якась така... Я мешкаю з племінницею, яка теж зараз втратила роботу, вона якраз у сфері IT. Вона працювала в українській компанії, і спочатку було дуже добре, а потім, коли почалися відключення світла, вони дещо втратили своїх клієнтів, тому що в них було дуже багато, якраз це була така компанія, яка працювала зазвичай з іноземними клієнтами. Вони втратили клієнтів і сказали: «Поки ми скорочуємо наші проєкти, але потім, коли все відновимо, запросимо знов. І тому зараз вона у пошуках роботи. І здавалося б, що сфера IT досить престижна, але вона поки що не може знайти роботу, тому вона подалася на цей Universal Credit, щоб хоч якимось сплатувати з житло. Але вона з'ясувала, що якщо ми захочемо винаймати помешкання самостійно, то потрібно щоб якийсь процент доходу був фіксований, інакше нам не дадуть помешкання. І це найбільша наша проблем. Більше того, я казала, що я з собакою. Тобто в нас ще є одна обставина - і не все житло нам підійде, точніше, нас не можуть взяти в деяке житло.

А чи є якась підтримка, чи з університету, чи поза університетом? Вам радили, як краще зробити?

З університету так, мені тут, я, до речі, отримала ще Fellowship, якраз на історичному факультеті, точніше, це інститут романістики. Вони навіть мені виплатили тимчасову одноразову допомогу на

утримання житла. Тут, наприклад, я не знаю як це сказати, є декан історичного факультету. Я не дуже розумію, як це співвідноситься з нашим. Він запропонував мені тимчасову роботу по підборі літератури, тому що він якраз займається історією України, і запропонував мені допомогу. А мені це дуже сподобалось, тому що тут я усім розповідаю. Я якось попала сюди. В них, звісно, тут проводяться різні воркшопи, всілякі конференції, воркшопи стосовно ситуації в Україні. І була якраз доповідь цього мого директора, в якому він розповідав, що дійсно, є така тенденція, що всі окуповані території – це російськомовні території. Переважно більшість населення – росіяни. Наче б то є якась право на ті території, які вони окупувають. Це само напрошується. Я якось прямо так. Потім написала і вона не стала, звісно, на воркшопі. Я написала. Ви не праві, я розумію, що я росіянка, але це переважно тому, що моя бабуся була з Пітеру. Її просто направили на підвищення виробництва в Луганську. І Луганськ був великим індустріальним містом. А всі містечка, які були поряд, вони, україномовні. Я підняла перепис населення, яке було у Російській Імперії, потім у 27-му році, якщо дивитися по показниках, то тут переважно все-таки мешканці є українцями. Він сказав: «Може допоможете мені». І мені це сподобалось, тому що я розумію, що можу підносити ті книжки, ті погляди, які, як мені здається, є правильними.

А знаєте ще якихось українців в подібній ситуації?

Ну тут, до речі, у іншому проєкті, яким теж Сара керує, і він, до речі, якраз стосовно українських біженців у Великій Британії, тут є ще Наталія Когут, можливо ви теж з нею зв'язувались. Вона теж виїхала, як я пам'ятаю, в перші дні війни, вона з Києва. Вона приймає участь у іншому проєкті, яким теж керує Сара.

Чи шукаєте якусь підтримку в таких людей, які з такими ж проблемами стикаються, і такі самі питання мусять вирішувати?

Не дуже. Через те що я кульгаю, то коли приходжу з університету, мені нікуди не хочеться йти. І в мене є своя підтримка. У мене дуже багато друзів. Так сталося, що ми всі виїхали, але всі роз'їхалися по різних містах. П'ять у мене подруг. Одна в Норвегії, одна в Грузії, одна в Лісабоні і ще одна в Мюнхені. В нас там мало не кожен день хтось дзвонить по месенджеру, і всі розповідають про свої проблеми, тому я вже більше знаю, в інтернаціональному аспекті, як і що, у яких країнах вони є.

Марина, а які у вас плани на майбутнє?

Я казала. Я дуже вдячна за цю можливість, я хочу за нею вхопитися, тому що я хочу займатися цим проєктом Holocaust Education, хочу зробити цю програму для України і Малої Академії і щоб у мене все вийшло.

Так, звичайно. А відносно роботи у Великобританії, роботи в Україні, звичайно, ніхто не знає, як ситуація буде розвиватися.

Я теж не знаю, тому я, знаєте, я просто, коли виїхала, в мене всі глузують. Дійсно, коли виїжджала, я вважала, що місяць - і все скінчується. Потім на травневі свята я вже повернусь. Потім, ну, там, влітку я вже повернусь. Потім, коли вже цей проєкт з'явився, я розуміла, що в мене ступінь ця, вона в січні. Я в січні повернусь, потім все це якось так затягувалось, тому я боюсь будувати свої плани. Я ж кажу, що просто я тримаюсь за цю можливість, тому що я дуже вдячна.

Зважаючи на ваш досвід щодо всього того, що ви досягнули, всі ці перешкоди, які ви перебороли, знаючи, з чим інші українці у вашій ситуації стикаються зараз, яку підтримку ще, на вашу думку, можна було би запровадити на різних рівнях? В університетах, можливо, на рівні уряду, можливо, на рівні якихось інших організацій, що підтримують з житлом чи з роботою.

Може, проблема, як я казала, з якою стикнулася моя племінниця, вона втратила роботу і вона з'ясовувала варіант навчання у Великій Британії. Тут звісно, є якась програма. Вона мені розповідала, що там витрати покриваються якось. Але все одно, може, дійсно, якийсь варіант як вільний слухач в університетах, наприклад, відкритий доступ, тому що я розумію, що це було б дуже-дуже добре

побачити стандарти Великобританії. Як до школи ходити, ходити на заняття, просто так. Якщо б була можливість для бажаючих, наприклад, для студентів або для профільного рівня, якусь заявку подати, щоб вони могли ходити і слухати лекції від університетів, де вони там мешкають, в тих містах, де вони мешкають.

З метою, щоби в кінці отримати якийсь сертифікат?

Звичайно, не диплом, але сертифікат, так.

Чи може ще щось є? Можливо ще є якась підтримка в університеті для працівників, чи якась психоемоційна підтримка, чи якась матеріальна?

Ні, ну от варіанти... Я розумію, що я просто стикалась, у мене не було потреби чомусь. Але я розумію, що якщо б я звернулася, то щось на кшталт психоемоційної підтримки, звісно, було б. Просто що я... Ну, в мене не було потреби такої. Поки що тому що я працюю зі своїм психологом. Було лише одне зауваження. Моя племінниця ходила на співбесіди. В мене собака, вона маленька, і вона дуже не любить сидіти вдома сама. І вона приносить її до офісу. І вони там зробили зауваження, не мені, а всі, хто спілкується в офісі. У нас заборонено бути з собаками у приміщенні.

Добре, Марина, я вам дуже дякую. Це всі мої питання. Може, є ще щось таке, що ми не обговорили, не згадали, і ви думаєте, було би варто згадати?

Я навіть не пригадаю.

Взагалі ще одне таке запитання, якщо можна. Я так розуміла, що те, що ви зараз робите в Бірмінгемі, ви хочете зробити якийсь внесок в українську систему вищої світи. А чи якось ви зараз пов'язані з українською системою вищої світи? Чи щось ви конкретно зараз робите?

Звісно, я була в університеті і зараз я працюю в цій Малій Академії. Це не вища освіта, це освіта не дошкільна. І саме це я хочу робити.

Тобто ви онлайн працюєте там також?

Так, так.

І можливо поєднувати?

Ну поки що так.

Багато часу займається, я собі являю. Ну я вам дуже дякую, Марино. Дуже дякую, дуже інформативно і це дуже великий і потрібний внесок у проєкт. Тож я вам дуже-дуже дякую. Дякую.